
Distriktslegen – institusjonens fall og undergang

KORRESPONDANSER

PER VOLLSET

Jeg har noen tanker omkring Nina Husoms intervju med Aina Schiøtz i Tidsskriftet nr. 21/2000 (1). Først en takk for at Schiøtz' avhandling er skrevet før den siste distriktslege er gravlagt (2). Mer enn før trenger vi de lange linjene i norsk medisinalhistorie og utvikling siden 1603, året før den første stadsmedicus kom til Bergen.

Fremdeles finnes noe som har gitt og kan gi sine personlige inntrykk. Ennå lever noen som har ”spist av blikkfatet”, har brukt sine beste år for å gjøre gagns arbeid under delvis umenneskelige forhold. Ikke alle klarte seg gjennom et langt arbeidsliv med helsen i behold. Som distriktslege i mange år ønsker jeg å bidra med mosaikkbiter fra min hverdag i det mange benevner som Evang-perioden.

Helsedirektør Karl Evangs visjon var å behandle hele folket og gjøre samfunnet friskt. På sitt beste inspirerte han også distriktslegene, og gjennom det tok mange aktiv del i samfunnslivet – også politisk. Dette på tross av pekefingerer om at ”doktorer ikke skulle blande seg inn i politikken”. Vi lot oss engasjere – som folkevalgte hadde vi talerett og stemmerett.

Ikke alt var vellykket, men vi var med og målbar nye visjoner, nye utfordringer. Kanskje var det på tross at vi på toppen av lange arbeidsuker engasjerte oss i f.eks. miljøproblemer, narkotikafare og det som betegnes som livsstilssykdommer. Vi trodde at dette var helseproblemer som vi kunne noe om. Utviklingen gav oss ikke rett. Teknokrater og økonomer overtok. De har ikke lyktes bedre.

Jeg vil trekke frem nok et navn – Fredrik Mellbye. Han var klarsynt og evnet å ta gode beslutninger. Jeg glemmer aldri at han ringte en søndag den gang vi ved et mirakel unngikk det som kunne blitt norgeshistoriens siste koppeepidemi. Hans omsorg kunne vært mønster for mange ledere i dag.

Aina Schiøtz mener at optimismen hos distriktslegene begynte å avta rundt 1960. Vi ante kanskje at en ny tid var i emning, men hadde neppe overskudd til å se så langt utover arbeidet. Vi så ikke, eller ville ikke se, at våre arbeidsområder ble stadig mere amputert og overtatt av politikere, byråkrater og økonomer.

Kanskje kunne utviklingen vært snudd. Spørsmålet om den *burde* vært snudd, mener jeg må besvares med ja, men det er en annen historie.

Noen er pessimister og tror at vi ikke kan lære av historien. Men historien er aldri ferdigskrevet. "Sannheten" endres, nye sannheter kommer til. De gamle embetsmannsverdiene kommer aldri tilbake, distriktslegen heller ikke, men de positive verdiene kunne jeg ønske ble ivaretatt. Er ildsjelenes, evangenes tid forbi, eller er "de rene og ranke" representanter for andre verdier som gamle menn ikke forstår og heller aldri har forstått?

LITTERATUR

1. Husom N. Aina Schiøtz: Med distriktslegen gjennom dype daler og store høyder Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 2588 – 9.
2. Schiøtz A. Distriktslegen – institusjonen som forsvant. Det offentlige legevesen 1900 – 1984. Oslo: Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, 2000.

Publisert: 20. oktober 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.